

УДК 378.1:37.014.5(4)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-39>**Василь БІЛОКОПИТОВ,***orcid.org/0000-0002-4412-1993**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри іноземних мов**Сумського національного аграрного університету**(Суми, Україна) belvas67@ukr.net*

ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЧНІ ПЛАНИ РОЗВИТКУ

У статті відображено основну передумову створення Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти. Цією передумовою стала стабілізація перших кроків із забезпечення якості вищої освіти. Висвітлено основні положення зі статуту асоціації, серед яких основними виступають обмін інформацією та досвідом, розвиток процедур забезпечення якості вищої освіти, створення Європейського простору вищої освіти тощо. Визначено, що забезпечення якості вищої освіти є пріоритетним напрямом діяльності асоціації. У статті окреслено цілі, важливості, бачення, відкритість прозорість, незалежність та цілісність кожного стратегічного плану. Висвітлено зміни, що відбулися з часу проведення першого плану та визнано доцільність проведення таких стратегічних планів. Зазначено на показники успіху щодо збільшення членів Асоціації. У статті зосереджено увагу, що вища освіта стрімко розвивається. Межі традиційних університетів змінюються та розвиваються, а університетські мережі в різних конфігураціях сприяють системним спільним підходам до організації навчання та досліджень. Особливу увагу надано детальній характеристиці Стратегічного плану Асоціації на 2021–2025 роки, розвиток якого контролювався Радою та Секретаріатом ЄМЗЯ за участю членів та філій та був схвалений Генеральною Асамблеєю ЄМЗЯ. Слід звернути увагу на такі основні положення цього плану, як бачення (якісна освіта сприяє громадянам Європи в демократичних суспільствах, де доступ можливий для всіх); цінності (повага до різноманітності систем вищої освіти та підходів до забезпечення її якості); цілісність (чесна, справедлива, неупереджена, об'єктивна та професійна праця Асоціації); прозорість (публікація своїх критеріїв та процедур прийняття рішень та поширення інформації щодо проєктів і подій); незалежність (звітування лише перед своїми членами, що забезпечують незалежність процесу перевірки агентством ЄМЗЯ). Особливу увагу слід звернути на такий пункт стратегічного плану, як соціальна відповідальність (пропагування асоціацією соціальної відповідальності в забезпеченні якості та внесок у досягнення цілей сталого розвитку ООН).

Ключові слова: *вища освіта, якість вищої освіти, заклад вищої освіти, Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти, стратегічний план, Європейський простір вищої освіти, стейкхолдер, агенція із забезпечення якості вищої освіти, Європейські стандарти та рекомендації, культура якості.*

Vasyl BILOKOPYTOV,*orcid.org/0000-0002-4412-1993**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Foreign Language Department**Sumy National Agrarian University**(Sumy, Ukraine) belvas67@ukr.net*

EUROPEAN NETWORK FOR QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION: STRATEGIC DEVELOPMENT PLANS

The article reflects the main precondition for the creation of European Network for Quality Assurance in Higher Education. This precondition was the stabilization of the first steps to ensure the quality of higher education. The main provisions of the association's charter are highlighted, the main of them are: the exchange of information and experience, the development of procedures for ensuring the quality of higher education, the creation of the European Higher Education Area, etc. It is determined that ensuring the quality of higher education is a priority of the association. The article outlines the goals, importance, vision, transparency, independence and integrity of each strategic plan. The changes that have taken place since the first plan are highlighted and the expediency of such strategic plans is recognized. The indicators of success in increasing the number of members of the Association are shown. The article focuses on the fact that higher education is developing rapidly. The boundaries of traditional universities are changing and university networks in different configurations contribute to systematic joint approaches to the organization of teaching and research. Particular attention was paid to the detailed characterization of the Strategic Plan for 2021–2025, the development of which was

monitored by the Council and the Secretariat of the ENQA with the participation of members and branches and approved by the ENQA General Assembly. Attention should be paid to such key provisions of this plan as vision (quality education promotes European citizens in democratic societies where access is possible for all); values (respect for the diversity of higher education systems and approaches to ensuring its quality); integrity (honest, fair, objective and professional work of the Association); transparency (publication of its criteria and procedures for decision-making and dissemination of information on projects and events); independence (reporting only to its members, who ensure the independence of the audit process by ENQA). Particular attention should be paid to such an item of the strategic plan as social responsibility (the association's promotion of social responsibility in quality assurance and contribution to achieving the goals of sustainable development of the United Nations Organization).

Key words: higher education, quality of higher education, higher educational institution, European Association for Quality Assurance in Higher Education, Strategic plan, European Higher Education Area, stakeholder, quality assurance agency, European Standards and Guidelines for Quality Assurance, quality culture.

Постановка проблеми. Основною передумовою створення Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ЄМЗЯ) стала стабілізація перших зовнішніх процедур із забезпечення якості на національному рівні наприкінці 90-х років ХХ ст. Відповідно до Рекомендації Ради (98/561/ЄС від 24 вересня 1998 р.), щодо європейського співробітництва у сфері забезпечення якості вищої освіти у 2000 році була заснована ЄМЗЯ саме для того, щоб активізувати європейську співпрацю із забезпечення якості вищої освіти. У 2004 році Мережу було перетворено на Європейську асоціацію із забезпечення якості вищої освіти, але скорочення залишилось старим – ЄМЗЯ.

Аналіз останніх досліджень. Під час висвітлення діяльності ЄМЗЯ щодо процесу забезпечення якості вищої освіти (далі – ЗЯВО) було досліджено статут, організаційну структуру, напрями діяльності, звіти тощо. Особливу увагу було приділено вивченню та порівнянню Стратегічних планів ЄМЗЯ на 2011–2015, 2016–2018 та 2021–2025 роки.

Мета статті полягає в тому, щоб через детальне вивчення та порівняння стратегічних планів ЄМЗЯ з 2011 по 2025 рік висвітлити важливість, цінність, характерні напрями діяльності, а особливо процес ЗЯВО та довести, що Асоціація виконує роль рушійної сили цього процесу.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених задач було використано теоретичні методи, а саме проведено аналіз та систематизацію матеріалів з питань дослідження.

Виклад основного матеріалу. У статуті ЄМЗЯ визначено багато функцій, а серед основних виступають: обмін інформацією і досвідом у галузі методологічних досліджень; перевірка національних і регіональних органів влади та інших інстанцій, які працюють у межах Болонського процесу (далі – БП); розвиток процедур забезпечення якості в галузі транснаціональної європейської вищої освіти; підтримка та розвиток співпраці з іншими європейськими організаціями

та стейкхолдерами; участь у створенні Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО).

У висвітленні діяльності ЄМЗЯ особливу увагу було приділено вивченню її Стратегічних планів. За часи діяльності Асоціації було розроблено три стратегічних плани розвитку. Спробуємо схарактеризувати та порівняти основні положення кожного з цих планів.

Основною **метою** першого стратегічного плану (2011–2015) було вибрано:

по-перше, зробити значний внесок у розвиток процесу забезпечення якості європейської вищої освіти;

по-друге, виступити в ролі основної рушійної сили для розвитку забезпечення якості вищої освіти в ЄПВО.

Важливість цього плану полягала у:

– прагненні до культури якості, яка відповідає найкращим міжнародним практикам;

– намірі надавати високоякісні послуги своїм агенціям;

– прозорості у всій своїй діяльності та підзвітності учасникам процесу;

– підтримці незалежності своїх агенцій від урядів та закладів вищої освіти (далі – ЗВО);

– намірі підтримувати та розвивати механізми, що забезпечують авторитет агенцій із забезпечення якості;

– підтримці автономії європейських ЗВО з їхніми індивідуальними традиціями та цілями;

– наданні чіткої та доступної інформації всім учасникам процесу щодо якості європейської вищої освіти;

– цінності партнерства й прагнення сформувати міцні та довготривалі відносини з партнерами в Європі та поза її межами (3).

Слід визначити, головним **баченням** другого (2016–2020) стратегічного плану був ЄПВО, де студенти мають доступ до освіти високої якості й можуть отримати шановану у всьому світі кваліфікацію.

Як найбільша асоціація агенцій із забезпечення якості ЄМЗЯ визначає першочерговою

місією керувати розвитком системи забезпечення якості шляхом представництва агенцій на міжнародному рівні, водночас підтримувати їх на національному рівні та забезпечувати їх комплексними послугами та можливістю спілкування. ЄМЗЯ сприятиме підвищенню якості та розвитку якості культури у ЗВО.

Щодо **відкритості** своєї діяльності, то ЄМЗЯ відкрита для різноманітності систем вищої освіти та для різних підходів із забезпечення якості й дотримується таких цінностей, як:

прозорість (публікує звіти, процедури своєї діяльності та критерії для прийняття рішень);

незалежність (активно сприяє оперативній незалежності агентств із забезпечення якості та підтримує автономію ЗВО);

співпраця (працює в консультативному порядку зі своїми членами та філіями, європейськими партнерами та товарицькими асоціаціями);

цілісність (працює сумлінно та чесно, справедливо та неупереджено, об'єктивно та професійно).

Важливо зазначити такі показники успіху щодо збільшення членів: Асоціація має членів по всьому ЄПВО (у 2015 р. – представники з 26-ти країн ЄПВО); збільшення кількості заявників та членів ЄМЗЯ (у 2015 р. Асоціація налічувала 43 повноправних члена та 48 філій із 40 країн у 47 членах ЄПВО); різноманітність агенцій із забезпечення якості вищої освіти на ЄПВО відображається в управлінні та діяльності Асоціації (складу Ради, апеляційного та наглядових комітетів, експертних та робочих груп, проектів і заходів) (2015).

БП і разом із ним ЗЯВО знаходяться на роздоріжжі: Паризьке комюніке 2018 року закликала створити «більш амбіційний» ЄПВО після 2020 року. Як засіб досягнення цієї мети Комюніке виділило забезпечення якості одним і трьох ключових зобов'язань процесу. Було розроблено систему рівноправної підтримки між країнами для досягнення поставлених цілей. У 2019 році, у рік 20-ї річниці Болонської декларації та 10-ї річниці ЄПВО, стейкхолдери переоцінили цілі та організацію БП, та як він вступив у своє третє десятиліття.

Сама вища освіта стрімко розвивається. Межі традиційного університету розмиваються; університетські мережі в різних конфігураціях сприяють системним спільним підходам до організації навчання та досліджень. Водночас традиційна навчальна програма знаходиться під тиском нових форм навчання. На хвилі технологічної революції умови зайнятості різко змінюватимуться, й особисті компетенції потребуватимуть частішого оновлення.

Третій стратегічний план ЄМЗЯ охоплює п'ятирічний період з 2021 по 2025 рік. Він пропонує вказівки для членів і філій Асоціації, її Секретаріату та зовнішніх стейкхолдерів щодо місії, бачення, цінностей та цілей організації, а також укажує, як Асоціація має намір їх досягти.

Розвиток цього Стратегічного плану контролювався Радою та Секретаріатом ЄМЗЯ за участю членів та філій. План було схвалено Генеральною Асамблеєю ЄМЗЯ, яка відбулася в онлайн-режимі у квітні 2020 року (2020).

Бачення: ЄПВО, де стабільно якісна освіта сприяє громадянам Європи в демократичних та стійких суспільствах, де доступ можливий для всіх і де випускники отримують широку базу знань, на якій можна будувати вдалу кар'єру на регіональному та світовому рівнях, заохочуючи їхній особистий розвиток.

Цінності: ЄМЗЯ поважає різноманітність систем вищої освіти та підходів до забезпечення якості та працює відповідно до своїх цінностей, які вона пропагує серед своїх членів.

Цілісність: ЄМЗЯ працює чесно, справедливо, неупереджено, об'єктивно та професійно, консультуючись зі своїми членами, партнерами та колегами.

Прозорість: ЄМЗЯ працює з чіткою політикою та процесами; Асоціація публікує свої критерії та процедури прийняття рішень, робить свої звіти та поширює інформацію щодо проектів і подій.

Незалежність: Асоціація звітує лише перед своїми членами, що забезпечують незалежність процесу перевірки агентством ЄМЗЯ.

Соціальна відповідальність: ЄМЗЯ пам'ятає про свою соціальну відповідальність під час розроблення своїх критеріїв та процесів. У своєму спілкуванні зі стейкхолдерами ЄМЗЯ пропагує соціальну відповідальність у забезпеченні якості та свій внесок у досягнення цілей сталого розвитку ООН.

Основними **цілями** проекту на 2021–2025 було визначено:

I. Представлення інтересів агенцій із забезпечення якості:

1) ЄМЗЯ представляє інтереси своїх членів і надає консультації в процесі формування політики ЄПВО та поза його межами.

Асоціація представляє інтереси своїх членів, беручи до уваги їхню різноманітність, у процесах вироблення політики на європейському та національному рівнях. Для того щоб бути успішною, ЄМЗЯ має бути репрезентативним представником різноманітних агенцій із забезпечення якості в ЄПВО – регіональних, національних чи загаль-

ноєвропейських, комплексних чи спеціалізованих. Ця різноманітність має відобразитися в її управлінні та діяльності.

ЄМЗЯ підтримує та представляє своїх членів у політичному діалозі з такими суб'єктами, як Європейська комісія, група супроводу Болонського процесу, країнами-членами ЄС та країнами поза межами ЄПВО. Асоціація надає державним органам і особам, які приймають політичні рішення, відповідний досвід, щоб сприяти прийняттю обґрунтованих політичних рішень щодо забезпечення якості вищої освіти в ЄПВО.

Асоціація функціонує як європейський політичний форум для розроблення та пропонування стандартів, процедур і рекомендацій щодо забезпечення якості та пошуку точок зближення між європейськими системами забезпечення якості.

2) ENQA підтримує створення та функціонування незалежних та надійних агентств із забезпечення якості, які працюють на основі узгоджених стандартів.

Асоціація підтримує філії в пошуку статусу членства. Вона також підтримує нові агенції, оскільки вони закріплюються як незалежні та розвивають свою діяльність і процеси відповідно до Європейських стандартів та рекомендацій із ЗЯВО.

ЄМЗЯ допомагає агентствам із забезпечення якості у співпраці з ЗВО в пошуку відповідного балансу між внутрішнім і зовнішнім забезпеченням якості в їхніх національних контекстах.

Асоціація сприяє незалежності агенцій із забезпечення якості від національних урядів, ЗВО та будь-яких інших третіх сторін.

II. Надання послуг членам Асоціації та іншим стейкхолдерам:

3) Програма огляду агентств ЄМЗЯ є найкращою для перевірки Європейських стандартів та рекомендацій із ЗЯВО.

Асоціація професійно організовує зовнішні огляди агентств із забезпечення якості з належним чином підготовленими та досвідченими рецензентами відповідно до Європейських стандартів. За допомогою таких оглядів ЄМЗЯ підтримує розвиток незалежних і надійних агентств із забезпечення якості.

4) ЄМЗЯ пропонує цінну навчальну та консультативну програму для своїх членів.

Асоціація підтримує постійний розвиток своїх агенцій, зокрема, шляхом розвитку персоналу та схем наставництва.

5) ЄМЗЯ є орієнтиром для забезпечення якості в міжнародному контексті.

Щоб зробити внесок у глобальний розвиток системи ЗЯВО, Асоціація співпрацює зі страте-

гічними партнерами та мережами поза межами ЄПВО. На міжнародному рівні ЄМЗЯ представляє європейські принципи та цінності забезпечення якості, які виражені в Європейських стандартах.

ЄМЗЯ організовує заходи з актуальних питань і пропонує своїм членам можливості для спілкування та обміну передовими практиками та інформацією, залучає стейкхолдерів до своїх проєктів та сприяє спільним ініціативам між членами.

III. Розвиток зовнішнього забезпечення якості.

6. ЄМЗЯ працює над забезпеченням якості.

Асоціація підкреслює важливість ЗЯВО як інструменту підтримки університетів та закладів вищої освіти у виконанні їхньої місії. Забезпечення якості чутливо до різноманітності місій і сприяє створенню успішних і довготривалих інституцій, які у свою чергу сприяють високій стабільності суспільства.

ЄМЗЯ бере активну участь у дискусіях щодо досягнення найкращих результатів: зі своїми членами та відповідними європейськими суб'єктами Асоціація працює над проясненням ролі, яку відіграє зовнішнє забезпечення якості, і продовжує її відігравати в забезпеченні та підвищенні якості вищої освіти.

7) ЄМЗЯ досліджує нові шляхи ЗЯВО.

Вища освіта пов'язана зі складним рядом завдань і цілей. Університети та ЗВО визначають свої місії у власному контексті. Такі місії можуть включати цілі щодо відповідального громадянства, розвитку знань на основі досліджень або освіти для ринку праці.

У рамках цих цілей ЗВО створюють власні визначення якості та пов'язаних із ними цілей.

ЄМЗЯ залучає всіх стейкхолдерів до просування концепції якості, створюючи форуми для обміну передовими практиками.

Асоціація досліджує та надає платформу для пошуку нових концепцій та підходів до забезпечення якості.

ЄМЗЯ активно сприяє обговоренню будь-яких змін у ЗЯВО та наслідків, які ці зміни можуть спричинити (гнучкі підходи до навчання та викладання, різноманітність студентського колективу, інтернаціоналізація).

Асоціація стимулює дискусії щодо того, як Європейські стандарти та рекомендації формують розвиток забезпечення якості вищої освіти (2020).

Висновки та пропозиції. Здійснений аналіз діяльності ЄМЗЯ в ЄПВО дозволяє дійти висновку, що Асоціація виступає рушійною силою процесу забезпечення якості вищої освіти з часу підписання Болонської декларації. У подальшому

.....

слід продовжити вивчення та аналіз основних документів Асоціації, особливо все, що стосується процесу забезпечення якості вищої освіти.

Це надасть можливість застосувати найкращий світовий досвід у процесі реформування національної системи вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Association for Quality Assurance in Higher Education. 2010. URL: <http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2014/01/Strategic-Plan-2011-20151>
2. European Association for Quality Assurance in Higher Education. 2015. URL: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/05/ENQA_strategic_plan_2016-2020.pdf
3. European Association for Quality Assurance in Higher Education. 2010. URL: <https://enqa.eu/index.php/about-enqa/strategic-plan-2021-2025/>

REFERENCES

1. European Association for Quality Assurance in Higher Education <http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2014/01/Strategic-Plan-2011-20151.pdf> (2010)
2. European Association for Quality Assurance in Higher Education http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/05/ENQA_strategic_plan_2016-2020.pdf (2015)
3. European Association for Quality Assurance in Higher Education <https://enqa.eu/index.php/about-enqa/strategic-plan-2021-2025/> (2020)